

Н. У. Чайка

Аманімічныя формы эліптычных канструкцый

Пытанне пра сінтаксічную аманімію з'яўляецца актуальным у сучасным сінтаксісе. У беларускай мове катэгорыяльна - прэдыкатыўныя амонімы эліптычных сказаў сустракаюцца даволі часта. Адметнасць названага тыпу амонімаў заключаецца ў здольнасці актантаў змяняць семантычную функцыю ў кожнай аманімічнай форме, акрамя змены значэння эліпсаванага дзеяслова. Падобныя сінтаксічныя канструкцыі могуць змяшчаць, акрамя эліпсавання, з'яву імплікацыі або трансфармацыі. У такім выпадку сінтаксічныя амонімы набываюць камбінаваны характар, і семантыка іх вызначаецца на аснове валентнасці актантаў і логіка - семантычных адносін паміж кампанентамі адначасова. Аманімічны рад, што ўключае канструкцыі з трансфармацыямі, характарызуецца толькі знешнім падабенствам з эліптычным сказам, пры гэтым могуць назірацца істотныя структурныя адрозненні: часам супадаюць у аманімічнай форме эліптычная і поўная (вытворная) канструкцыі: *Рыбу ў нас ловяць сеткамі. Ракаў – кошыкамі (Звязда); А ракаў у нас – кошыкамі! Табе тут спадабаецца (А. Дзялендзік).* Кантэкстуальны эліпсіс у першай канструкцыі дазваляе адназначна рэалізаваць семантыку дзеяслова. Другая канструкцыя адносіцца да вытворных.

Пытанне пра функцыянаванне аманімічных форм эліптычных канструкцый вывучалася пераважна ў межах *функцыянальнай сінтаксічнай школы*. Неабходна адзначыць, што са станаўленнем названай школы пачаўся якасна новы этап у развіцці сінтаксічнай навукі. Аб'ектам вывучэння большасці даследчыкаў [А.П. Скавароднікава, А.Я. Міхневіча, Б.Ю. Нормана і іншых] былі функцыі сінтаксічных адзінак, заканамернасці іх функцыянавання, моўныя адзінкі розных узроўняў, аб'яднаныя адзінствам

семантычнай функцыі, у адрозненне ад папярэдніх школ, дзе сказ разглядаўся як лагічнае суджэнне ці псіхалагічнае ўяўленне або аналізавалася толькі структура сказа. Адкрыліся новыя перспектывы для шматаспектнага фундаментальнага даследавання найбольш складаных сінтаксічных з'яў, да якіх адносіцца *эліпсіс, збыткоўнасць, рэдукцыя, трансфармацыя, імплікацыя, эксплікацыя* і інш. Асноўным метадалагічным прыёмам функцыянальнага сінтаксісу з'яўляецца апісанне сінтаксічных з'яў ад іх функцыі да сродкаў, пры гэтым выразна акрэсліваецца кірунак на раскрыццё заканамернасцей узаемадзеяння сінтаксічных адзінак, лексічных і кантэкстуальных сродкаў пры функцыянаванні моўных адзінак. Былі дакладна акрэслены крытэрыі непайнаты: "Папярэдні разгляд праблемы няпоўных сказаў дазваляе зрабіць выснову пра немагчымасць адшукаць адзіны крытэрыі падзелу сказаў на поўныя і няпоўныя. Сэнсавая пайнаты, пайнаты перадачы зместу паведамлення – паняцце адноснае, якое мае некалькі ступеняў. Устанаўленне гэтай пайнаты выводзіць за межы граматыкі ... і прыводзіць да ігнаравання або недаацэнкі структурна - граматычных тыпаў сказаў"[5, с. 201]. Відавочна, даследчык А. Согг прытрымліваецца меркавання, што толькі зыходзячы з разгляду сацыяльных функцый мовы – яе камунікатыўных функцый як сродку зносін і выражэння думкі, толькі зыходзячы з уліку задач і ўмоў моўных зносін, можна вырашыць пытанне аб той ці іншай ступені непайнаты сказа, дастатковасці яго фармальна-граматычнага саставу і спосабаў размежавання семантыкі аманімічных форм эліптычных канструкцый. Зыходзячы з такіх пазіцый, і іншыя даследчыкі грунтоўна і паслядоўна распрацавалі праблему рэалізацыі семантыкі ў аманімічных формах эліптычных канструкцый. " Рэалізацыя семантыкі ў сказах з эліпсісам дзеяслова ажыццяўляецца ў поўнай меры, толькі іншым спосабам. На гэта ўплывае характар эліптычнасці, а таксама фармальна - граматычныя прыкметы нахталт адсутнасці таго ці іншага кіруемага ці азначаемага слова, што ўказвае на лексіка - семантычную групу, да якой

належаць эліпсаваны дзеяслоў” [6, с. 100]. Даследчык прапануе пры аналізе сінтаксічных з’яў улічваць камунікатыўную маркіроўку эліптычнага сказа, якая ўскосным чынам акрэслівае і выбар лексемы на месца незамешчанай сінтаксічнай пазіцыі, што дазваляе адрозніць семантыку аманімічных форм эліптычных канструкцый. Невыразная семантыка назіраецца “толькі ў адносна рэдкіх і нетыповых для моўных зносін сінтаксічных структурах, у якіх адлюстроўваецца недыферэнцыраваная думка, што не аформілася ў звязаныя адзін з адным слоўныя вобразы” [6, с. 32 - 33]. Л. Bednarczuk лічыць, што “ наяўнасць нетыповых сродкаў размежавання аманімічных форм эліптычных канструкцый абумоўлена не трансфармацыямі або структурнымі характарыстыкамі, а функцыянальнай накіраванасцю сказа” [7,с. 42]. Даследчык прапануе пры аналізе аманімічных форм сінтаксічных канструкцый улічваць узаемаабумоўленасць і ўзаемадзеянне моўных узроўняў у большай ступені. Большасць даследчыкаў лічаць мэтазгодным аналіз аманімічных форм эліптычных канструкцый у функцыянальным аспекце, і гэта не выпадкова: функцыянальная граматыка мае ўсе рэсурсы для выяўлення заканамернасцей функцыянавання сінтаксічных адзінак (у прыватнасці эліптычных канструкцый).

Пры даследаванні намі выкарыстоўваўся *апісальны метада*, які дазволіў прааналізаваць сінтаксічныя ўмовы функцыянавання катэгарыяльна - прэдыкатыўных амонімаў, а таксама выявіць сродкі іх размежавання. Элементы кампанентнага аналізу выкарыстоўваліся для вызначэння функцыянальнага дыяпазону актантаў і сірканстантаў у парадэгме аманімічных форм.

Шматфункцыянальны характар у парадэгме аманімічных форм часцей за ўсё набываюць сірканстанты, што абумоўлена іх канструкцыйнымі асаблівасцямі. Сірканстанты могуць выражацца рознымі часцінамі мовы, а гэта пашырае функцыянальны дыяпазон канструкцыйнага кампанента. Пры гэтым адзін з аманімічных сказаў можа набываць імпліцытную семантыку,

часцей за ўсё сірканстант мэты, выражаны інфінітывам. У эліптычным сказе тыпу *Мы - адпачыць* інфінітыў з'яўляецца шматфункцыянальным, і таму сам сказ мае неадназначны характар і можа ўтвараць парадыгму аманімічных форм пры наяўнасці адпаведнага паказчыка семантыкі. Напрыклад:

Перадпазіцыйны паказчык	Эліптычная канструкцыя	Постпазіцыйны паказчык	Функцыя семантычнага актанта
1. Усе спыніліся з пэўнай мэтай. Дзяўчаты – прыгатаваць абед.	Мы – адпачыць (Звязда)	—	Сірканст ант са значэнне м мэты
2. Алена з Надзяй хацелі прыбраць у хаце.	Мы – адпачыць (П.Пестрак)	—	Прэдыка т
3. – Куды сабраліся? – запытаў Мікола ў сяброў.	– Мы – адпачыць, – адказаў адзін з іх. – У хату (П.Галавач)	—	Лакатыў
4. – Вы надоўга? – запытаў Сяргей у сяцёр.	– Мы – адпачыць (А.Бачыла)	—	Тэмпара тыў

Паказчыкі ў гэтых сказах маюць разнатыпны характар. У першым і другім сказе эліпіс кантэкстуальны, і паказчык размешчаны ў выказванні – дзеясловы *спыніцца* і *хацець*. Адрозніваюцца сказы не толькі семантыкай, але і функцыяй кампанента *адпачыць*: у першым выпадку гэта сірканстант, у другім – прэдыкат. Трэці і чацвёрты сказы маюць больш складаныя паказчыкі. У трэцім сказе семантыка фарміруецца на аснове ўзаемадзеяння значэння кампанентаў *куды* і *адпачыць*. Дамінуючым тут з'яўляецца кампанент з лакатыўным значэннем *куды* і таму сірканстант *адпачыць*

набывае лакатыўнае значэнне. Аналагічная сітуацыя назіраецца і ў чацвёртым сказе. Кампанент *адпачыць* на аснове ўзаемадзеяння з кампанентам *надоўга* набывае тэмпаральнае значэнне. Пры гэтым эліптычныя сказы маюць імпліцытны характар: фарміраванне іх семантыкі адбываецца адначасова пры дапамозе паказчыка значэння і на аснове логіка - семантычных адносін паміж кампанентамі.

Рознаўзроўневыя сродкі выразна адрозніваюць семантыку сінтаксічных амонімаў эліптычных сказаў.

Аналагічную структуру маюць аманімічныя канструкцыі тыпу *Я - пасадзіць дрэўцы*. Адрозніваюцца яны тым, што ў адной з аманімічных форм кампанент *пасадзіць* набывае функцыю атрыбутыўнага азначэння.

Перадпазіцыйны паказчык	Эліптычная канструкцыя	Постпазіцыйны паказчык	Функцыя семантычнага актанта
1. Бацька выйшаў падыхаць свежым паветрам.	– Я – пасадзіць дрэўцы (Чырвоная змена)	_____	Сіркканстан т мэты (S Fin)
2. Алена з Надзій хацелі пасеяць жыта.	Я – пасадзіць дрэўцы (А.Бачыла)	_____	Прэдыкат
3. – Ты надоўга?	– Я – толькі пасадзіць дрэўцы (У.Шахавец)	_____	Сіркканстан т (S Temp)
4. – Ты куды?	– Я – пасадзіць дрэўцы (Б.Мікуліч)	_____	Сіркканстан т (S Loc)
5. Сымон меў жаданне адпачыць.	Я ж – пасадзіць дрэўцы (В.Хомчанка)	_____	Атрыбутыўнае азначэнне

Першы, другі і пяты сказы ў якасці паказчыкаў маюць адзінкі кантэкстуальнага ўзроўню – выказванні. На іх аснове і фарміруецца семантыка эліптычных сказаў. У трэцім і чацвёртым сказах значэнне фарміруецца на аснове імпліцытнай семантыкі. Узаемадзейнічаюць паміж сабой кампаненты *куды* – *пасадзіць* і *надоўга* – *толькі пасадзіць*, дзе дамінантнымі з’яўляюцца *куды* і *надоўга*, таму кампанент *пасадзіць* і набывае функцыі лакатыва і тэмпаратыва. Сказы з імпліцытнай семантыкай уносяць разнастайнасць у структурныя тыпы амонімаў і дазваляюць функцыянаваць цэламу раду форм, якія структурна супадаюць. У пятым сказе кампанент *пасадзіць* з’яўляецца азначэннем і таму не мае адпаведніка ў семантычнай структуры сказа.

Сінтаксічныя амонімы такога тыпу маюць структурна-семантычны адметнасці, што заключаюцца ў колькасна-якасным адрозненні кампанентаў розных узроўняў. Фармальна-граматычная схема складаецца з трох кампанентаў, якія выражаюць катэгарыяльна-граматычныя асаблівасці слоў. На наступным узроўні – структурна-семантычным – колькасна-якасны склад істотна змяняецца. Колькасць кампанентаў у першым сказе супадае з фармальна-граматычнай схемай, і функцыі іх маюць тыповы характар. Другі сказ мае таксама тры кампаненты, але адзін з іх прэдыкатыўны (частка выказніка). Паколькі прэдыкатыўны кампанент з’яўляецца ядзерным, то факультатыўных застаецца два: *агэнс* і *аб’ект*. Такім чынам, у гэтым сказе на структурна-семантычным узроўні назіраюцца значныя колькасна-якасныя змены. Адметнымі з’яўляюцца трэці і чацвёрты сказы. У іх колькасць кампанентаў памяншаецца за кошт сінтаксічных асаблівасцей спалучэння *пасадзіць дрэўцы*. У тым выпадку, калі падобнае словазлучэнне набывае імпліцытную семантыку, яно становіцца сінтаксічна непадзельным і выконвае адну сінтаксічную функцыю – сірканстанта. Адрозніваецца паводле складу кампанентаў і пяты сказ: у ім спалучэнне *пасадзіць дрэўцы* не мае адпаведніка ў структурна-семантычнай мадэлі, і яго пазіцыя не занятая.

Таму пяты сказ на ўзроўні структурна-семантычнай мадэлі мае адзін кампанент – агенс. На ўзроўні сказа колькасна-якасны склад у цэлым адпавядае фармальна-граматычнай схеме. Выключэнне складаюць кампаненты, што маюць імпліцытную семантыку: яны становяцца цэласнымі сінтаксічнымі адзінкамі і не падзяляюцца на асобныя сінтаксемы.

Намі выяўлены выпадкі сінтаксічнай аманіміі, дзе адна з форм мае **спецыфічна беларускае семантычнае нападўненне**. Такія амонімы таксама маюць камбінаваны характар і ўключаюць або трансфармацыю, або імпліцытную семантыку, або дзве з’явы адначасова. Спецыфічнасць семантычнага нападўнення заключаецца ў тым, што эліптычная канструкцыя з лакацыяй тыпу *мы – да бульбы* абазначае не кірунак руху, а працу на гэтым аб’екце. Такім чынам канструкцыя тыпу *мы – да бульбы* абазначае: *мы будзем выбіраць бульбу* або *мы будзем сідзіць бульбу* і інш. Пры гэтым выказванне мае складаны характар: акцыя эліпсіса і імпліцытнай семантыкі, яно набывае спецыфічнае семантычнае нападўненне, зразумелае толькі носьбітам мовы. Падобная з’ява назіраецца толькі ў беларускай мове. У рускай і ўкраінскай мовах канструкцыя мае тыповае семантычнае нападўненне – абазначае кірунак руху. Такія з’явы складаюць структурна-семантычную адметнасць беларускай мовы.

Калі такая канструкцыя ўжываецца ў парадэгме аманімічных форм, то паказчык мае сінкрэтычны характар, а сам кампанент выступае ў якасці сірканстанта з мэтавым значэннем.

Перадпазіцыйны паказчык	Эліптычная канструкцыя	Постпазіцыйны паказчык	Функцыя семантычнага актанта
1. – Дачка дома? – запытаў старшыня ў кабеты.	– Яна – да буракоў.	Будзе вечарам, – адказала тая, не разгінаючыся (П. Галавач)	Прэдыкат

2. – Вы пайдзеце капаць бульбу.	А вы – да буракоў, --	кінуў ён малодшым дзяўчатам, відаць, яшчэ школьніцам (А.Шынклер)	Рэзультатыў
3. Мы дададзім жыта да бульбы.	А вы – да буракоў.	Калі яны ў вас урадзілі. Будзе чым пракрміць цялят да ясны (Звязда)	Аб'ект
4. – Вы далёка, дзяўчаты, – запытала маладзіца з дзіцём на руках.	– Мы – да тых буракоў.	Там брыгадзір чакае, – адказала адна з іх, паказаўшы на далёкае поле каля лесу (А.Бачыла)	Лакатыў
5. – Вы надоўга, – строга запытаў бацька ў дачок.	– Мы – толькі да буракоў.	І адразу назад. Там нямнога засталося, – адказала старэйшая(І. Навуменка)	Сірканстант (S Temp)

Першы сказ парадэгмы амонімаў мае спецыфічнае нападўненне: сінтаксема *да буракоў* набывае значэнне *палоць буракі* і ўказвае на мяжу дзеяння. Для адрознення семантыкі падобных сказаў таксама неабходны паказчык. У дадзеным выпадку гэта выказванне *Будзе вечарам*. Паказчык

указвае, што сінтаксема *ба буракоў* мае не лакатыўнае значэнне, а працэсуальнае.

У другім сказе ў якасці паказчыка выкарыстоўваецца таксама выказванне *Вы пойдзеце капаць бульбу*. Паколькі паказчык мае форму загаднага ладу, то ў эліптычным сказе сінтаксема *да буракоў* пераходзіць у разрад рэзультатыва. Трэці эліптычны сказ таксама з’яўляецца кантэкстуальным, таму семантыка сказа і функцыя кампанента *да буракоў* (аб’ект) з’яўляецца выразнай. Падобную структуру мае чацвёрты сказ: паказчык семантыкі *Вы далёка* ўказвае на лакатыўнае значэнне сінтаксемы *да буракоў*.

Адметны характар набывае пяты сказ. Паказчыкамі тут з’яўляюцца канструкцыі *Вы надоўга*, што ўказвае на часовае значэнне кампанента *да буракоў* і *Там нямнога засталося*, якая фарміруе працэсуальнае значэнне. Такім чынам, семантычнае напаўненне сказа *Мы – толькі да буракоў* будзе наступнае: *Мы толькі закончым праполку буракоў*. Падобныя эліптычныя канструкцыі маюць сінкрэтычны характар: *да буракоў* ← *палоць буракі* – гэта спецыфічна беларускае напаўненне канструкцыі, а таксама суадносіны – *Надоўга?* – *Толькі – да буракоў (толькі закончыць праполку)* маюць логіка-граматычны характар, і таму сам эліптычны сказ характарызуецца імпліцытнасцю.

Відавочна, што колькасць кампанентаў на ўсіх узроўнях супадае. Гэта абумоўлена тым, што факультатыўны кампанент *да буракоў* заўсёды мае структурна-семантычнае напаўненне, і прычым толькі адно.

Сустрэкаюцца эліптычныя канструкцыі са спецыфічна беларускім напаўненнем, у якіх факультатыўны кампанент выражаны назоўнікам ў форме творнага склону.

Перадпазіцыйны паказчык	Эліптычная канструкцыя	Постпазіцыйны паказчык	Функцыя семантычнага актанта

1. _____	Сцяпан – за плугам.	Цэлы дзень. Ён стаміўся і спіць (А.Бачыла)	Прэдыкат
2. _____	Цапільна – за плугам.	У пуні (С.Баранавых)	Лакатыў S Loc
3. _____	Ты – услед за плугам.	І кладзі бульбу ў баразну, – вучыла маці малога Сцяпана (У.Шахавец)	Сірканстан т S Qnal
4. – Як будзеш сабе на хлеб зарабляць? – запытаў бацька сына.	– Я – за плугам, –	адказаў той (А.Русак)	Сірканстан т S Qnal
5. – Што ты так цяжка ходзіш, Сямён, – запытаў сусед – стары Макар – і дадаў:	– Ты – як за плугам (Б.Мікуліч)	_____	Параўнанне e Comp

Першы эліптычны сказ *Сцяпан – за плугам* мае наступнае семантычнае нападўненне: *Сцяпан увесь дзень запахваў поле*. На гэта ўказваюць паказчыкі – парцэляваная канструкцыя *Цэлы дзень* і сказ *Ён стаміўся і спіць*. Тут назіраецца і імпліцытная семантыка: узаемадзеяннічаюць канструкцыі *Ён стаміўся і спіць*, а значыць *працаваў*. На працягласць працы ўказвае парцэлят *Цэлы дзень*. У другім эліптычным сказе *Цапільна – у пуні* паказчык унутрысінтагматычны *ў пуні*, ён указвае на лакалізацыю аб'екта і таму выразна адрознівае названы сказ ад парцэлята. У трэцім сказе паказчыкам з'яўляецца парцэляваная канструкцыя *І кладзі бульбу ў баразну*, што ўказвае на семантыку апушчанага дзеяслова *ісці*. У чацвёртым сказе эліптычны сказ

Я – за плугам, акрамя спецыфічнага напаўнення, абазначае спосаб дзеяння. На гэта ўказвае паказчык *Як ты будзеш сабе на хлеб зарабляць?*

Адметнай з’яўляецца пятая эліптычная канструкцыя. Тут кампанент *за плугам* выконвае функцыю параўнання. На гэта ўказвае кантэкст: дзеяслоў *ходзіць*, які спалучаецца з фонавым сказам і адрознівае семантыку аманімічнага сказа ад астатніх.

Відавочна, што ў дадзеным выпадку назіраюцца значныя змены якасна-колькаснага складу кампанентаў аманімічных сказаў. Асабліва гэта датычыць канструкцый, дзе кампанент *за плугам* набывае прэдыкатыўны характар. Сіркканстант *за плугам* пераходзіць з разраду факультатывных у ядзерныя. У другім і трэцім сказе кампанент *за плугам* з’яўляецца сіркканстантам з указаннем на месца, вынік і спосаб дзеяння. Чацвёрты сказ адрозніваецца тым, што сінтаксема *за плугам* набывае таксама імпліцытную семантыку. Паказчыкі ў гэтых канструкцыях маюць розны характар, аднак усе яны выразна адрозніваюць семантыку эліптычных сказаў.

Часам сустракаюцца выпадкі, калі ў адной з аманімічных форм ужываецца кампанент тыпу *да каровы, да каня*. Семантычнае напаўненне яго аналагічнае папярэднім: *даіць карову, карміць карову (каня)* і інш. Адрозніваюцца падобныя канструкцыі ад папярэдніх семантычным напаўненнем і невялікай колькасцю сінтаксічных амонімаў у парадыгме.

Перадпазіцыйны паказчык	Эліптычная канструкцыя	Постпазіцыйны паказчык	Функцыя семантычнага актанта
1. – Ваша гаспадыня ў хаце? – запытаў брыгадзір мужчыну, што корпаўся каля хаты.	– Ды не. Яна – да каровы.	Пadoіць і прыйдзе, – адказаў той, не гледзячы на яго (С.Баранавых)	Прэдыкат
2. _____	Ветурач – да хворай каровы.	Пасля агляду ён нешта пакінуў	Аб’ект

		гаспадыні і пайшоў на ферму (В.Каваль)	
--	--	---	--

Названыя аманімічныя сказы аналагічныя папярэднім. Эліптычны сказ *Яна – да каровы* мае наступнае семантычнае напаўненне: *Яна (гаспадыня) доіць карову*. Сказ змяшчае элементы імпліцытнай семантыкі і спецыфічнае семантычнае напаўненне адначасова. Сінтаксема *да каровы* выконвае функцыю прэдыката. Другі сказ адрозніваецца як семантыкай (прысці), так і функцыяй сінтаксемы (аб'ект).

Паказчыкам значэння ў першым сказе з'яўляецца кантэкст і логіка-семантычныя адносіны паміж сінтаксемамі *у хаце – да каровы*. У другім сказе паказчыкам з'яўляецца поўная сінтаксічная адзінка, што знаходзіцца ў постпазіцыі адносна эліптычнага сказа.

Астатнія выяўленыя намі аманімічныя рады з эліптычнымі сказами тыпу *Мы – да бульбы*, *Мы – да сена*, *Мы – да льну* маюць аналагічную структуру. Падобныя сказы з адпаведным семантычным напаўненнем складаюць **функцыянальную адметнасць сінтаксічнай сістэмы беларускай мовы**.

Як бачна, такія парадыгмы аманімічных сказаў не адрозніваюцца разнастайнасцю семантычных функцый факультатыўных кампанентаў.

Відавочна, што ў беларускай мове даволі часта сустракаюцца катэгарыяльна - прэдыкатыўныя амонімы эліптычных сказаў. Названы тып амонімаў характарызуецца здольнасцю актантаў змяняць семантычную функцыю ў кожнай аманімічнай форме, прычым можа перабудоўвацца і сінтаксічная канструкцыя ў выпадку, калі актанта або сірканстант выконваюць прэдыкатыўную функцыю. Аманімічныя формы эліптычных канструкцый, як паказалі назіранні, могуць набываць імпліцытную семантыку або

змяшчаць трансфармаваныя кампаненты семантычнай структуры сказа, і ў гэтым выпадку амонімы набываюць камбінаваны характар. Размежаванне семантыкі аналізуемых канструкцый адбываецца на розных узроўнях арганізацыі сінтаксічнай адзінкі пры дапамозе розных сродкаў - унутрысінтагматычных, кантэкстуальных, далучальных і інш. Сінтаксічная аманімія эліптычных канструкцый - шматаспектная з'ява, якая абумоўлена рознымі фактарамі - унутрымоўнымі і сітуацыйнымі, сістэмнымі і выпадковымі. У функцыянаванні і размежаванні аманімічных форм эліптычных канструкцый прасочваюцца суадносіны значэння і формы сінтаксічных канструкцый, што выяўляе спецыфіку сінтаксічнай сістэмы беларускай мовы.

Мінск

ЛІТАРАТУРА

1. Міхневіч, А.Я. Выбраныя працы / А. Міхневіч ; рэдкал.: З. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск : Права і эканоміка, 2006. – 229 с.
2. Норман, Б.Ю. Универсальное и специфическое в синтаксических моделях славянских языков : доклады / Б.Ю.Норман ; Белорус. ком. славистов ; X Междунар. съезд славистов. – Минск : Университетское, 1988. – 28 с.
3. Сковородников, А.П. Эллипсис как стилистическое явление русского литературного языка : пособие для спецкурса / А.П. Сковородников. – Красноярск : Краснояр. гос. пед. ин-т, 1978. – 95 с.
4. Фатхулова, Д.Р. Роль эллиптических конструкций в семантико-синтаксической организации делового диалога : (на материале французского и русского языков) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Д.Р. Фатхулова ; Башк. гос. пед. ун-т. – Уфа, 2008. – 22 с.
5. Corr, A. Ellipsen : Untersuchungen zu Elliptizität und elliptischen Sprachgebrauch / A. Corr. – Saarbrücken : Verl. Dr. Müller, 2008. – 102 S.
6. Шпак, О.А. Співвідношення нуля, еліпса і репрезентації у синтаксичному процесі суміщення / О.А. Шпак // Вісн. Львів. политехн. ін-та. – 1990. – № 249 : Мова та стиль зарубіжної літератури. – С. 39–43.
7. Bednarczuk, L. Elipsa a spójność tekstu / L. Bednarczuk // Składnia, stylistyka, struktura tekstu / pod red. M. Krauz, K. Ożoga ; Uniw. Rzeszowski. – Rzeszów, 2002. – S. 42–45.

SUMMARU

The article is devoted to the examination of one of actual syntax problems – the problem of delimitation of homonymic forms of elliptical constructions. The most widespread types of syntactical homonyms that can form elliptical sentences are examined. Analytical indicators with the help of which the meaning of the constructions is distinguished and also semantic functions of the sentence components are studi.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

УДК - 808. 26 - 56

Ч а й к а Н. У. **Аманімічныя формы эліптычных канструкцый //**

Беларуская лінгвістыка. 2009. Вып.

Статья посвящена исследованию одной из актуальных проблем синтаксиса – проблеме разграничения омонимических форм эллиптических конструкций. Рассматриваются наиболее распространённые виды категориально - предикативных омонимов, которые могут образовывать эллиптические предложения. В статье исследуются аналитические показатели, при помощи которых разграничивается значение конструкций, а так же семантические функции компонентов предложений.

Библиогр. - 7 назв.